

Oude en bijzondere collecties via het scherm de wereld in

Door digitale presentatie krijgen de collecties van de Bibliotheek RUG niet alleen landelijk maar ook internationaal een veel grotere zichtbaarheid voor een steeds breder publiek. Bovendien worden de afbeeldingen gebruikt voor verdere verspreiding, zoals recentelijk bleek toen de Volkskrant een bladzijde uit de Kroniek van abt Emo van Wittewierum plaatste bij een ingezonden brief over aardbevingen in de provincie Groningen, die volgens Emo ook in de dertiende eeuw al voorkwamen.

Op de homepage van de Bibliotheek staat een logootje dat doorlinkt naar 'Digital Collections'. Deze website is in opbouw sinds 2010, toen het project startte dat als doel heeft bijzondere en onderzoekscollecties van de RUG digitaal beschikbaar te stellen en hiervoor een goede workflow te ontwikkelen. Het einddoel is om eind 2014 een volwaardige digitaliseringsdienst te kunnen aanbieden als onderdeel van de reguliere dienstverlening van de Bibliotheek. In het kader van het Meerjarenplan ICT 2010-2014 is hiervoor een subsidie van €250.000 toegekend.

Op dit moment wordt gewerkt aan het invoeren van collecties en individuele items die dienen als onderzoeks- en bronnenmateriaal voor specifieke projecten en onderzoeksdoelstellingen, vooral binnen de humaniora. Alle afbeeldingen zijn in Open Access beschikbaar en kunnen gratis worden gedownload en hergebruikt, mits voorzien van een juiste bronvermelding.

Academisch erfgoed

De voordelen van digitalisering zijn bekend: bijzonder en kwetsbaar materiaal hoeft minder vaak geraadpleegd te worden en blijft daardoor beter bewaard, collecties kunnen, al dan niet in combinatie, waar en wanneer men maar wil full-text doorzocht worden, men bespaart zich een reis – hoewel lang niet iedereen dit als een voordeel ziet – om unieke stukken te kunnen raadplegen, en vaak zijn details op de foto's

en scans beter te zien dan in het origineel. Digitalisering past ook in het beleid van de Bibliotheek om de academische erfgoedcollecties prominent onder de aandacht te brengen. En zoals Julia Noordegraaf, hoogleraar Erfgoed en Digitale Cultuur aan de UvA het onlangs formuleerde: 'erfgoedinstellingen die online niet bestaan, worden niet meer gevonden.'

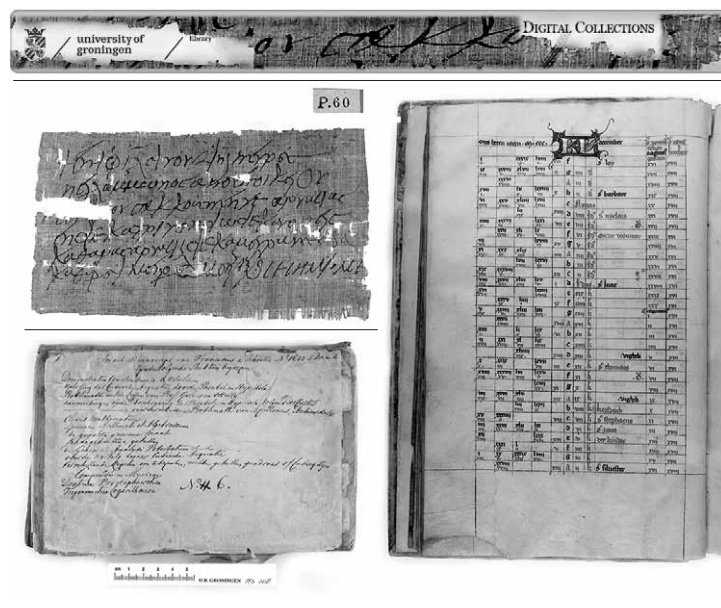
De gebruikte software is CONTENTdm van OCLC, een pakket dat is toegesneden op opslag, presentatie en doorzoekbaar maken van gedigitaliseerde items en dat geschikt is voor alle types van digitale bestanden. Afbeeldingen worden omgezet naar JPEG2000, het ideale format voor het snel ophalen van bestanden in hoge resolutie. Metadata kunnen naar believen worden toegevoegd en in principe kunnen alle velden doorzoekbaar worden gemaakt. De software draait op een server bij het CIT.

Materiaalsoort

In de afgelopen drie jaar hebben we leren wer-

ken met het systeem, reeds voorradig materiaal ingevoerd, heel veel nieuwe foto's laten maken, ervaring opgedaan met het uitbesteden van scanwerk, en formats ontworpen voor de metadata bij de verschillende soorten van collecties.

Die collecties en de bijbehorende metadata zijn nu alleen nog ingedeeld naar materiaalsoorten: gedrukte boeken, tijdschriften, handschriften, brieven en persoonlijke nalatenschappen, papyri, membra disjecta (handschriftfragmenten), plano's, kaarten en filmarchief. Via toekenning van onderwerpscodes zal het bronnenmateriaal binnenkort ook op onderwerp te vinden zijn. Onder universiteitsgeschiedenis vallen

dan bijvoorbeeld de inaugurele rede met het collegedictaat van Mello Brunsema – de in 1596 aangestelde hoogleraar in de rechtswetenschap –, de vanaf 1614 verspreide ‘programmata’ – aankondigingen van academische gebeurtenissen en plechtigheden zoals rectoraatsoverdrachten, de introductie en oratie van nieuwe hoogleraren, promoties, het overlijden van leden van de universitaire gemeenschap, en de collegeroosters, de ‘series lectionum’ –, diverse door studenten aangelegde ‘alba amicorum’ en de complete *Der Clercke Cronike*, de voorloper van de UK, die verscheen tussen 1924 en 1971. Andere collecties volgen, zoals de Groningse jaarboeken en de studentenalmanakken.

Papyri als proefproject

Omdat ze een kleine en overzichtelijke collectie vormen, dienden de ‘Papyri Groninganae’ als een proefprojectje. Deze verzameling van 127 fragmenten van Griekse teksten die in de tweede tot zevende eeuw in Egypte op papyrus zijn geschreven, is in 1926 door de Bibliotheek verworven. Goed opgeborgen in de kluis van Bijzondere Collecties kwamen de tussen glasplaatjes gevatte, uiterst kwetsbare papyri slechts bij hoge uitzondering te voorschijn. Toen ze in 2010 werden schoongemaakt, geconserveerd en tussen nieuw glas gezet, zijn ze allemaal gefotografeerd en online gezet. Nadat het nieuws van de digitale publicatie via de juiste kanalen was verspreid, kwamen van over de hele wereld zeer positieve reacties van papyrologen binnen: een mooi voorbeeld van het belang van digitale publicatie voor een dergelijk hooggespecialiseerd maar wereldwijd beoefend onderzoeksterrein.

De bekendste handschriften in ‘Digital Collections’ zijn het veertiende-eeuwse zogenaamde Gronings-Zutphense Maerlanthandschrift, met onder meer de *Rijmbijbel* van de dichter Jacob van Maerlant, en de Kroniek van het klooster Bloemhof te Wittewierum, in de dertiende eeuw geschreven door de abten Emo en Menko. Verder zijn er onder meer alba amicorum te vinden en een verzameling schilderijen van Chinese vissen, een laatmiddeleeuwse codex van het *Le-*

ven van Jezus en enkele handschriftfragmenten. Externe onderzoekers vroegen om reproducties van manuscripten van de zeventiende-eeuwse wiskundige Frans van Schooten en van enkele oosterse handschriften.

In de rubriek ‘Gedrukte boeken’ zijn onder meer een incunabel van het *Leven ons liefs heren ihesus christi*, het *Dwergentooneel* uit 1720 en H. Witte’s *Tuinen, villa’s en buitenplaatsen* (1876) te vinden. Hier zijn ook alle delen van Brinkman’s Catalogus van boeken en Catalogus van tijdschriften voor de periode 1936-1950 opgenomen. Samen met de complete jaargangen 1940-1945 van het *Nieuwsblad voor de Boekhandel* vormen zij een prachtige bron voor de bestudering van de Nederlandse boekproductie en -handel tijdens de oorlogsjaren. Deze collecties zijn gepubliceerd op verzoek van het Biografie Instituut.

Petrus Camper

De in het Frans gevoerde briefwisseling tussen de medicus Petrus Camper (1722-1789), die onder meer in Groningen heeft gedoed, en zijn door Frankrijk en Italië reizende zoon Adriaan Gilles is al in het origineel te lezen terwijl de brieven van Adriaan Gilles aan zijn vader en de correspondentie tussen hem en zijn beide broers binnenkort toegevoegd zullen worden, inclusief volledige transcripties, waardoor we ze full-text doorzoekbaar kunnen maken.

Overgeheveld vanuit de repositories is de verzameling kaarten van vóór 1901, vooral van Groningen, Friesland, Drenthe en Oost-Friesland. Het gaat om losse kaarten, zowel gedrukte als getekende, en kaarten die in boeken zijn ingevoegd.

Op verzoek van de opleiding Kunsten, Cultuur en Media zijn de foto’s van de verzameling filmprojectoren opgenomen; publicatie van de collectie historische filmposters is in voorbereiding.

Inmiddels is begonnen met het invoeren van een deel van de grote verzameling foto’s van opgravingen in bezit van het Groninger Instituut voor Archeologie (GIA). Het gaat om ruim 500

opnames van de opgravingscampagnes van de terp van Ezinge, in de periode 1924-1934 uitgevoerd onder leiding van de befaamde A.E. van Giffen.

Laatste fase

De laatste fase van het project zal worden besteed aan het invoeren van nieuw materiaal en aan het verbeteren van navigatiemogelijkheden en vormgeving. Dat is des te belangrijker omdat de meeste bezoekers van de site daar immers niet rechtstreeks via ‘facsimile.ub.rug.nl’ binnenkomen noch via de site van de Bibliotheek, maar er op hun speurtocht naar een bepaalde tekst of verzameling middenin vallen via een link op een zoekmachine.

Ondanks de werktitel is de informatie in ‘Digital Collections’ nu nog grotendeels in het Nederlands gesteld. Omdat het op dit moment niet mogelijk is om CONTENTdm tweetalig te vullen, hebben we er onlangs voor gekozen om alleen het Nederlandse materiaal in het Nederlands te beschrijven en de rest in het Engels. Dat betekent wel dat er nog enig vertaalwerk te doen is, noodzakelijk om een internationaal publiek te bereiken. Het weblog ‘De wereld aan boeken’ zal gaan dienen om informatie over stukken te geven waarvoor het systeem in de huidige vorm niet voldoende ruimte geeft, natuurlijk met links over en weer, zoals ook in de catalogus naar de digitale versies wordt verwezen.

En dan nog dit: werd voorheen (ouder) beeldmateriaal ook opgenomen in onze repositories, het huidige beleid van de bibliotheek is om ouder en beeldmateriaal te publiceren in ‘Digital Collections’. Voor de volledigheid: de wetenschappelijke output van RUG-medewerkers komt in PURE beschikbaar en die van studenten in Eprints.

Alie Bijker is licentiemanager bij de Bibliotheek RUG en tot voor kort ook projectleider retrodigitalisering.

Gerda Huisman is conservator Bijzondere Collecties van de Bibliotheek RUG en projectleider retrodigitalisering.

- Het is nog steeds mogelijk om collecties aan te melden voor digitalisering en presentatie in ‘Digital Collections’. Voor informatie daarover kunt u terecht bij projectleider Gerda Huisman: g.c.huisman@rug.nl, of telefoon 050 363 5063. Zij ontvangt ook graag suggesties voor verdere verbetering van de website, want bij dit proces is de hulp van gebruikers onmisbaar!
- Website Digital Collections: facsimile.ub.rug.nl
- Het artikel van Julia Noordegraaf is te vinden in: *E-data & Research*, 6 februari 2013: www.dans.knaw.nl/sites/default/files/file/E-data&Research%20februari%202013%20DEF.pdf.
- Weblog De wereld aan boeken: wereldaanboeken.ub.rug.nl